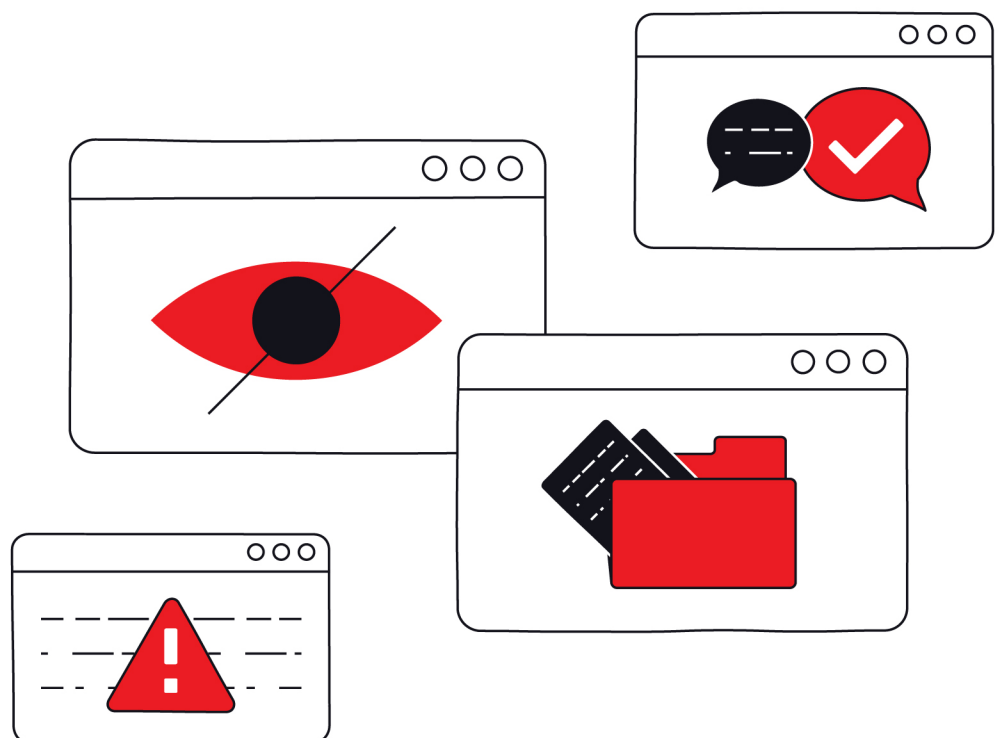
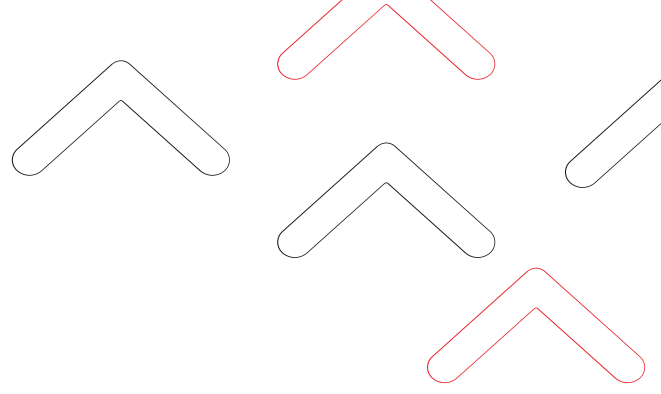

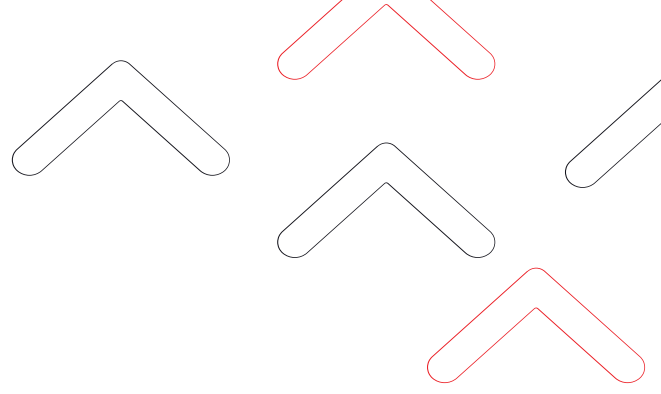
4 วาระสิทธิดิจิทัลสำหรับ พรรคการเมืองไทย

สารบัญ

บทสรุปผู้บริหาร	5
เสรีภาพในการแสดงออก	6
สิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร	9
สิทธิในความเป็นส่วนตัว	12
ปัญหาข่าวปลอม	15

I.

ส่งเสริมและปกป้องเสรีภาพในการแสดงออก

เสรีภาพในการแสดงออกยังคงถูกปิดกั้นอย่างรุนแรงในประเทศไทย ไม่ถึงปีหลังจากการเลือกตั้งทั่วไปในปี พ.ศ. 2562 รัฐบาลได้กลับมาใช้กฎหมายที่มีคำจำกัดความที่คลุมเครือ อาทิ พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2560 (พ.ร.บ.คอมฯ) ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 (ความผิดฐานหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ) และมาตรา 116 (ความผิดฐานยุยงปลุกปั่น) มาดำเนินคดีกับประชาชน นักข่าว นักสิทธิมนุษยชน นักวิชาการและนักศึกษาที่วิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาลและเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ระหว่างเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2563 ถึงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2565 รัฐบาลได้ตั้งข้อหาแก่ประชาชนที่ใช้เสรีภาพในการแสดงออกอย่างน้อย 1,886 คน ในจำนวนนี้มีเยาวชนถึง 283 คน ที่มีอายุน้อยกว่า 18 ปี¹ การดำเนินคดีเป็นไปอย่างต่อเนื่องเพื่อปราบปรามเสียงวิพากษ์วิจารณ์ระลอกใหม่ รวมถึงการเรียกร้องให้มีการปฏิรูปสถาบัน นอกจากนี้ ประชาชนบางคนยังถูกตั้งข้อหามากกว่าหนึ่งคดี เช่น นักเคลื่อนไหวทางการเมือง พริษฐ์ ชิวารักษ์ ถูกตั้งข้อหาหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ รวมทั้งสิ้นถึง 23 คดี ในปี พ.ศ. 2564² การปราบปรามนี้ส่งผลโดยตรงต่อเสรีภาพในการแสดงออกในประเทศไทย และวัฒนธรรมการเซ็นเซอร์ตัวเองของสื่อและประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งบนโลกออนไลน์

1 “November 2022: The total number of politically charged persons is 1,886 in 1,159 cases.” 2022. Thai Lawyers for Human Rights (TLHR). December 4, 2022. <https://tlhr2014.com/archives/51251>.

2 “Parit Was Accused of Article 112 in a Total of 23 Cases While in Prison for Defending a Youth Who Was Forced to Pay Respect to the Image of Rama 10.” 2021. Voice TV. December 17, 2021. <https://voicetv.co.th/read/Or2noZvnb>.

การระบาดของโควิด-19 ได้ปูทางให้การปิดกั้นเสรีภาพในการแสดงออกโดยรัฐบาลเป็นเรื่องปกติ ด้วยการที่พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินและข้อกำหนดอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะข้อกำหนดฉบับที่ 1 และ ข้อกำหนดฉบับที่ 29 ที่ระบุว่า ผู้ใดเผยแพร่ข้อมูลที่เป็นเท็จซึ่งทำให้ประชาชนเกิดความหวาดกลัว หรือเข้าใจผิดเกี่ยวกับสถานการณ์ฉุกเฉิน อาจถูกดำเนินคดีทางกฎหมายได้ ผู้วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลในช่วงการระบาดของโควิด-19 ที่ตกเป็นเป้าหมายในการปิดกั้นการแสดงออก ผ่านการใช้พ.ร.บ.คอมฯ และประมวลกฎหมายอาญา ได้แก่ นักการเมือง-ฝ่ายค้าน ธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ และ ดนุภา คณาธีรกุล หรือที่รู้จักกันดีในชื่อ ‘มิลลิ’ ศิลปินนักร้องชาวไทย ซึ่งได้ออกมาตั้งคำถามถึงการบริหารจัดการภาวะฉุกเฉินด้านสาธารณสุขที่ล้มเหลวของรัฐบาล

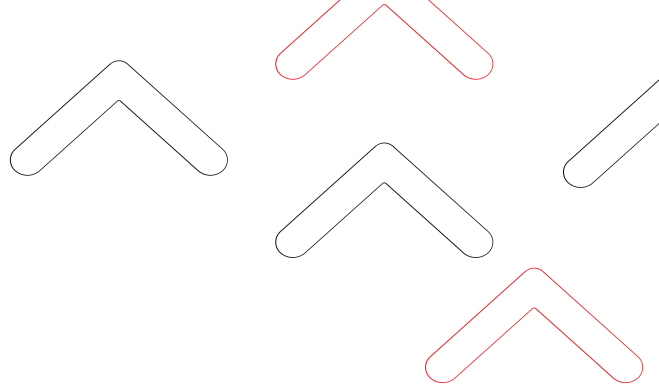
ถึงแม้ว่ารัฐบาลจะทำการยกเลิกประกาศภาวะฉุกเฉินไปแล้วในวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2565 หลังจากที่ขยายระยะเวลาไปถึง 19 ครั้ง ผลตกค้างจากมาตรการที่ไม่เป็นประชาธิปไตยยังคงหลงเหลืออยู่ ยกตัวอย่างเช่น ในเดือนตุลาคมที่ผ่านมา กลุ่มสนับสนุนรัฐบาลพยายามที่จะฟ้องนักแสดงตลก อุดม แต่พานิช จากการล้อเลียนนายกรัฐมนตรี และการวิพากษ์วิจารณ์ความล้มเหลวในการบริหารงานของรัฐบาล และในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2565 อมรัตน์ โชคปมิตต์กุล สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคก้าวไกล ที่ถูกตัดเดือนโดยประธานรัฐสภาจากการอภิปรายเกี่ยวกับผู้ถูกดำเนินคดี และกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112³

ข้อเสนอแนะจากองค์กรเอ็นเจมีเดีย

- แก้ไขมาตรา 25 ของรัฐธรรมนูญ เพื่อระบุให้ชัดเจนว่าการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานตามหมวด 3 (สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย) ครอบคลุมไปถึงการใช้สิทธิดังกล่าวบนพื้นที่ออนไลน์ด้วย
- แก้ไขมาตรา 34, 35 และ 36 ของรัฐธรรมนูญและลบคำจำกัดความที่กำกวมออก เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองเสรีภาพขั้นพื้นฐานให้ดียิ่งขึ้น
 - ควรกำหนดให้มีการประเมินสามขั้นตอน ได้แก่ หลักประโยชน์โดยชอบด้วยกฎหมาย หลักความจำเป็น และหลักความได้สัดส่วน เมื่อต้องมีการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน
- ยกเลิกมาตรา 112 (ความผิดฐานหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ) และมาตรา 116 (ความผิดฐานยุยงปลุกปั่น) ในประมวลกฎหมายอาญา

³ MP “Amarat” had her microphone cut off during the discussion related to the institution by “Chuan”, who cited the need to uphold rules and regulations. (2022, November 2). The Momentum. <https://themomentum.co/report-chuan-mic/>

- ทบทวนและแก้ไขมาตรา 14 (2) ของพ.ร.บ.คอมฯ โดยไม่ใช่ถ้อยคำที่กำกวมและเพิ่มคำจำกัดความเฉพาะ หรือเงื่อนไขข้อกำหนดต่าง ๆ เพื่อหลีกเลี่ยงการตีความอย่างกว้างขวาง
- ยกเลิกมาตรา 14 (3) ของพ.ร.บ.คอมฯ ที่มีความทับซ้อนกับประมวลกฎหมายอาญามาตรา 112 และมาตรา 116

II.

สิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร

การเข้าถึงข้อมูลสาธารณะได้อย่างทั่วถึงจะทำให้เกิดความโปร่งใสและการกำกับดูแลภาครัฐตามระบอบประชาธิปไตยเป็นอย่างดี นอกจากนี้ ยังทำให้ประชาชนตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลได้ รัฐธรรมนูญของประเทศไทย (พ.ศ. 2560) ได้รับรองสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลตามมาตรา 41 เช่นเดียวกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ (พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารฯ) ที่ได้กำหนดกระบวนการและขั้นตอนเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลสาธารณะได้อย่างทั่วถึง

ถึงแม้จะมีข้อกฎหมายรองรับ รัฐบาลไทยในปัจจุบันได้ปฏิเสธคำร้องขอเพื่อเปิดเผยข้อมูลภาครัฐอย่างต่อเนื่องโดยอ้างเหตุผลด้านความมั่นคงของประเทศและยังได้ยื่นคำร้องต่อผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตและบริษัทแพลตฟอร์มสื่อโซเชียลมีเดียให้ลบเนื้อหาที่รัฐเห็นว่าไม่เหมาะสม พฤติกรรมดังกล่าวสะท้อนให้เห็นความพยายามของรัฐบาลและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่ต้องการปิดกั้นการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ดังจะเห็นได้จากความพยายามในการแก้ไข พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารฯ รวมถึงจำนวนคำขอลบเนื้อหาบนสื่อโซเชียลมีเดียที่ได้ส่งไปยังผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตและบริษัทโทรคมนาคม

ในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2564 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบร่างแก้ไขเพิ่มเติม พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารฯ ซึ่งจำกัดการเปิดเผยข้อมูลสาธารณะใด ๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ การป้องกันประเทศ และความมั่นคง นอกจากนี้ ข้อยกเว้นสำหรับคำขอเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะ

ยังขยายไปถึงข้อมูลเกี่ยวกับข่าวกรองทางทหาร ที่ตั้งทางทหาร และอาวุธยุทโธปกรณ์ ซึ่งหลายฝ่ายมองว่านี่อาจเป็นความพยายามของกองทัพในการหลบเลี่ยงการตรวจสอบการจัดซื้อ-จัดจ้างอาวุธยุทโธปกรณ์กับต่างประเทศ⁴

ข้อสังเกตที่น่าสนใจในร่างแก้ไขเพิ่มเติม พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารฯ คือ การให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่รัฐในการใช้ดุลยพินิจเพื่อพิจารณาปฏิเสธคำขอเพื่อเปิดเผยข้อมูลหากเจ้าหน้าที่พิจารณาว่าคำขอดังกล่าวจะรบกวนการดำเนินงานของรัฐบาล⁵ แคมเปญช่วงครึ่งปีแรกของปี พ.ศ. 2565 กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (กระทรวงดิจิทัลฯ) ได้ขออำนาจศาลและความร่วมมือจากบริษัทแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียเพื่อปิดกั้นเว็บไซต์ถึง 2,630 เว็บไซต์ โดยเป็นเว็บไซต์ที่ถูกปิดฐานดูหมิ่นสถาบันพระมหากษัตริย์มากกว่าร้อยละ 47⁶ ในทำนองเดียวกัน ข้อมูลจาก Meta's Transparency Center เปิดเผยว่าในระหว่างเดือนมกราคมถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2565⁷ Facebook ได้ทำการจำกัดการเข้าถึงคอนเทนต์ถึง 2,240 รายการในประเทศไทย นอกจากนี้ ข้อมูลจากรายงานของ Google Transparency Report ในช่วงเวลาเดียวกัน เปิดเผยว่ารัฐบาลไทยได้ส่งคำร้องขอให้ลบเนื้อหาที่วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลออกจาก YouTube มากถึง 419 ครั้ง⁸

ผู้ให้บริการส่วนใหญ่ปฏิบัติตามคำขอของรัฐเพื่อหลีกเลี่ยงความผิดภายใต้มาตรา 15 และ 20 ของพ.ร.บ.คอมฯ⁹ สถานการณ์ในข้างต้นไม่มีแนวโน้มที่จะลดลงโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีการบังคับใช้ประกาศ กระทรวงดิจิทัลฯ เรื่องขั้นตอนการแจ้งเตือน การระงับการทำให้แพร่หลายของข้อมูล-คอมพิวเตอร์ และการนำข้อมูลคอมพิวเตอร์ออกจากระบบคอมพิวเตอร์ เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2565 ที่ผ่านมา โดยประกาศกระทรวงฯ ดังกล่าว ได้เร่งกระบวนการในการนำข้อมูลคอมพิวเตอร์ออกจากระบบคอมพิวเตอร์ให้เร็วขึ้นเป็นภายใน 24 ชั่วโมงเมื่อมีการร้องเรียน โดยไม่ต้องมีคำสั่งศาล

4 Matichon. 2021. "'Rome' Criticized the Draft Official Information Act as a Threat to the People, Opening the Way for the State to Not Disclose Military Budget.," March 25, 2021. https://www.matichon.co.th/politics/news_2641726.

5 The Internet Law Reform Dialogue (iLaw). n.d. "New Information Act Draft: Public Information Confidentiality License." <https://ilaw.or.th/>. <https://ilaw.or.th/node/5874>.

6 "Chaiyawut Admires YouTube and Tiktok for Cooperating to Combat Fake News, Revealing Concern for Social Media, Which Causes Social Division." 2022. Royal Thai Government. June 2022. <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/55666>.

7 "Content Restrictions Based on Local Law: Thailand" Transparency Center, Meta <https://transparency.fb.com/data/content-restrictions/country/TH/>

8 "Government requests to remove content," Transparency Report, Thailand, Google, <https://transparencyreport.google.com/government-removals/overview>

9 Asia Centre and Destination Justice. 2022. "Internet Freedom in Thailand: August 2022." p.18. <https://asiacentre.org/wp-content/uploads/Internet-Freedoms-in-Thailand-2022.pdf>.

อีกประเด็นหนึ่งที่อาจส่งผลกระทบต่อความสามารถในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตของคนไทย คือ การควบรวมกิจการของผู้ให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ระหว่างบริษัท ทู คอรัปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) และบริษัท โทเทิล แอ็คเซ็ส คอมมูนิเคชั่น จำกัด (มหาชน) ในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2565 การควบรวมกิจการจะก่อให้เกิดการผูกขาดโดยผู้ขายสองราย (duopoly) ในภาคโทรคมนาคมในประเทศไทย โดยแบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์ที่จัดทำโดยศูนย์ข้อมูลนโยบายสาธารณะเพื่อการเปลี่ยนแปลง เผยให้เห็นว่าค่าบริการมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 10 - 20 โดยเฉลี่ย และร้อยละ 66 - 120 ในกรณีที่เลวร้ายที่สุด¹⁰ ดังนั้น คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ในฐานะหน่วยงานกำกับดูแล จึงถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักถึงความล้มเหลวในการกำกับ-ดูแลการควบรวมกิจการอย่างเหมาะสมเพื่อรักษาผลประโยชน์สาธารณะ

ข้อเสนอแนะจากองค์กรเอ็นเจมีเดีย

- ถอนร่างแก้ไขเพิ่มเติม พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารฯ
- แก้ไขมาตรา 15 และมาตรา 20 ของพ.ร.บ.คอมฯ เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ให้บริการต้องรับผิดชอบในฐานะผู้ร่วมกระทำผิด
- ยกเลิกประกาศกระทรวงดิจิทัลฯ เรื่องขั้นตอนการแจ้งเตือน การระงับการทำให้แพร่หลายของข้อมูลคอมพิวเตอร์ และการนำข้อมูลคอมพิวเตอร์ออกจากระบบคอมพิวเตอร์ (ตุลาคม พ.ศ. 2565)
- คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ควรทำหน้าที่ในการกำกับดูแลให้กิจการโทรคมนาคมดำเนินการและแข่งขันอย่างเสรี เป็นธรรม และเป็นอิสระ

¹⁰ Kamsaeng, Chatra. 2022. "5 Rumors vs 5 True Stories: True + DTAC Merger Deal and the Role of the NBTC." *The 101 World*, May 6, 2022. <https://www.the101.world/5-narratives-vs-5-facts-about-dtac-true-merger/>.

III.

เคารพและปกป้องสิทธิใน ความเป็นส่วนตัว

ในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2565 รัฐบาลได้ประกาศบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ถึงแม้ว่าพระราชบัญญัตินี้ จะเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการปกป้องและรักษาสิทธิในความเป็นส่วนตัว มาตรา 4(2) ของพระราชบัญญัติดังกล่าวยังมีถ้อยคำที่คลุมเครือ ซึ่งให้เอกสิทธิ์แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ หากการละเมิดข้อกฎหมายดังกล่าวเป็นไปในนามของความมั่นคง ข้อยกเว้นดังกล่าวทำให้หลายฝ่ายกังวลว่าเจ้าหน้าที่จะใช้อำนาจดุลยพินิจโดยมิชอบ เนื่องจากคำนิยามของความมั่นคงและสาธารณประโยชน์ถูกทำให้กว้างและครอบคลุมตั้งแต่ข้อมูลด้านการศึกษาไปจนถึงข้อมูลด้านสาธารณสุข

ข้อกังขาดังกล่าวเกี่ยวกับความเป็นส่วนตัวมีความสมเหตุสมผล เนื่องจากในช่วงสถานการณ์ไวรัสโควิด-19 ระบาด รัฐบาลได้นำแอปพลิเคชันติดตามผู้สัมผัสมาใช้ เช่น หมอชนะและไทยชนะ เพื่อควบคุมการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 อย่างไรก็ตาม แอปพลิเคชันเหล่านี้ได้รับการจัดอันดับให้เป็นแอปฯ ที่ละเมิดความเป็นส่วนตัวของผู้ใช้มากที่สุด เมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้¹¹ นอกจากนี้ ในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2563 กระทรวงกลาโหมยอมรับว่าได้รับคำสั่งขอข้อมูลตำแหน่งที่อยู่ของผู้สัมผัสใกล้ชิดกับผู้ป่วยโควิด-19 จากกรมควบคุมโรคและผู้ให้บริการแอปพลิเคชัน

¹¹ Pichayada Promchertchoo, Channel News Asia, February 2021. <https://www.channelnewsasia.com/asia/transparency-thailand-covid19-contact-tracing-app-mor-chana-297901>

ข้อมูลส่วนบุคคลที่เจ้าหน้าที่ของรัฐเก็บรวบรวมยังอาจถูกนำไปใช้เป็นอาวุธในการปิดปากผู้เห็นต่างผ่านการจงใจเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลให้เสื่อมเสียชื่อเสียงในที่สาธารณะ (doxing) เช่นกรณีการเผยแพร่ข้อมูลประวัติการฉีดวัคซีนของนายธนารท จรุงเรืองกิจ ผู้ก่อตั้งคณะก้าวหน้าในเดือนมกราคม พ.ศ. 2565¹² เพื่อทำลายภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือ หลังจากการตั้งคำถามต่อการบริหารจัดการวัคซีนที่ล้มเหลวของรัฐบาล โดยข้อมูลเวชระเบียนดังกล่าวถูกเผยแพร่จากแอปพลิเคชันหมอพร้อม ซึ่งเป็นแอปพลิเคชันติดตามการฉีดวัคซีนของภาครัฐ

ประเด็นการละเมิดสิทธิในความเป็นส่วนตัวที่สำคัญอีกประการหนึ่งในประเทศไทยคือการสอดแนมสอดส่องโดยรัฐ โดยพระราชบัญญัติข่าวกรองแห่งชาติที่มีผลบังคับใช้ในปีพ.ศ. 2562 ได้เปิดช่องทางกฎหมายให้รัฐทำการสอดส่องข้อมูลทางดิจิทัลของนักกิจกรรมทางการเมืองและผู้วิจารณ์รัฐบาล อีกทั้งยังให้อำนาจกับเจ้าหน้าที่รัฐในการเข้าถึงข้อมูลและดักฟังการสื่อสารที่อาจคุกคามความมั่นคงของชาติและกิจการภายในประเทศ¹³ หลักฐานการจัดซื้อซอฟต์แวร์สอดแนมยังชี้ให้เห็นอีกว่ารัฐบาลได้เพิ่มความพยายามในการสอดส่องการสื่อสารและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ของนักกิจกรรมการเมืองโดยไม่ได้รับอนุญาต

ในระหว่างปี พ.ศ. 2563 ถึง พ.ศ. 2564 พบว่ากองทัพไทยอาจเป็นลูกค้าของเทคโนโลยี ‘Circles’ ที่สามารถนำไปใช้เพื่อเข้าถึงข้อมูลจากอีเมลและโทรศัพท์ของประชาชน¹⁴ นอกจากนี้ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2564 นักเคลื่อนไหวด้านสิทธิมนุษยชนและนักกิจกรรมอย่างน้อย 17 คนได้รับการแจ้งเตือนจาก Apple ว่าอุปกรณ์ของพวกเขาอาจตกเป็นเป้าหมายการโจมตีที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ¹⁵ โดยทางรัฐบาลได้ออกมายอมรับในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2565 ว่าได้ใช้ซอฟต์แวร์สอดแนมเพื่อ “ดักฟังหรือเข้าถึงโทรศัพท์มือถือเพื่อดูหน้าจอและสอดส่องการสนทนาและข้อความ” ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง¹⁶

¹² “Thanathorn Confirms Legitimate Vaccination, Accuses Government of Discrediting Him with Personal Information Release”. (2022, January 10). Daily News Online. <https://www.dailynews.co.th/news/654362/>

¹³ Sombatpoonsiri, Janjira. “Digital Surveillance in Thailand: When Pegasus Takes Flight.” Fulcrum. February 2022. <https://fulcrum.sg/digital-surveillance-in-thailand-when-pegasus-takes-flight>

¹⁴ Marczak, Bill. 2021. “Running in Circles: Uncovering the Clients of Cyberespionage Firm Circles.” The Citizen Lab. June 29, 2021. <https://citizenlab.ca/2020/12/running-in-circles-uncovering-the-clients-of-cyberespionage-firm-circles/>.

¹⁵ A joint collaboration between local CSO iLaw and Canadian-based think tank Citizen Lab later revealed that the software involved was Pegasus Spyware, which was developed by Israeli NSO group and sold only to foreign governments, see <https://plus.thairath.co.th/topic/speak/101820>

¹⁶ Reuters. 2022. “Govt Admits Using Phone Spyware, Cites ‘National Security.’” Bangkok Post. July 20, 2022. <https://www.bangkokpost.com/thailand/general/2350068/govt-admits-using-phone-spyware-cites-national-security>.

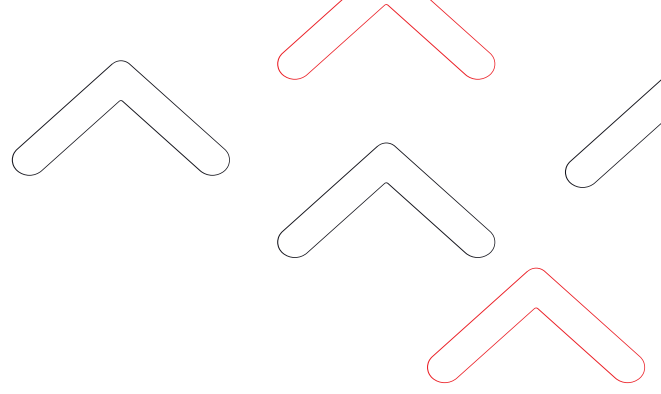
ในทำนองเดียวกัน ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2565 ก่อนการประชุมผู้นำเขตเศรษฐกิจ-เอเปคที่กรุงเทพฯ นักปกป้องสิทธิมนุษยชนและผู้ลี้ภัยจำนวนไม่น้อยกว่า 44 คนได้รับการแจ้งเตือนว่าบัญชี Facebook อาจถูก “โจมตีจากระบบที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลหรือจากระบบคุกคามขั้นสูง”¹⁷ สืบเนื่องมาจากการที่หลายฝ่ายคาดการณ์ว่าจะมีการประท้วงในระหว่างการประชุมนี้

ข้อเสนอแนะจากองค์กรเอ็นเกจ มีเดีย

- แก้ไขมาตรา 18 ของพ.ร.บ. คอมฯ โดยกำหนดให้การร้องขอการเข้าถึงข้อมูลใดๆ ของเจ้าหน้าที่ต้องได้รับการอนุญาตจากศาลก่อน
- แก้ไขมาตรา 4 ของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 เพื่อยกเลิกเอกสิทธิ์ทางกฎหมายของเจ้าหน้าที่รัฐ ภายใต้วัตถุประสงค์ด้านความมั่นคงที่มากเกินไปจนจำเป็น¹⁸
- ยุติการเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อให้เสื่อมเสียชื่อเสียงในที่สาธารณะ (doxxing) การสอดแนมข้อมูลและการสื่อสารที่ต่อผู้วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล สมาชิกพรรคฝ่ายค้าน และนักปกป้องสิทธิมนุษยชน และการนำเทคโนโลยีและระบบสอดแนมขั้นสูงมาใช้ในทางที่ผิด

¹⁷ “44 activists-NGOs found warned of possible government-sponsored attacks on Facebook accounts.” n.d. Freedom of Expression Documentation Center. The Internet Law Reform Dialogue (iLaw). <https://freedom.ilaw.or.th/node/1158>.

¹⁸ Manushya Foundation, Access Now, Article 19, and the ASEAN Regional Coalition to #StopDigitalDictatorship, Joint UPR Submission: Digital Rights in Thailand, for the UN Universal Periodic Review of Thailand (3rd UPR Cycle), 39th Session of the UPR Working Group, March 2021, p.9

IV.

ตรวจสอบกลไกการตรวจสอบข่าวปลอมและจัดการกับปัญหาข่าวปลอม

ในปี พ.ศ. 2562 กระทรวงดิจิทัลฯ ได้ทำการจัดตั้งศูนย์ประสานงานและแก้ไขปัญหข่าวปลอม (Anti Fake News Center: AFNC) เพื่อต่อสู้กับข่าวปลอมและข้อมูลที่เป็นเท็จบนโซเชียลมีเดียซึ่งนอกจากจะระบุเนื้อหาที่เห็นว่าเป็นข่าวลวงหรือเป็นอันตรายต่อชื่อเสียงของประเทศแล้ว ศูนย์ฯ AFNC ยังทำการเผยแพร่สิ่งที่ตนพิจารณาว่าเป็น “ข้อมูลที่ถูกต้อง” อีกด้วย อย่างไรก็ตาม กระบวนการตรวจสอบข้อเท็จจริงดังกล่าวไม่ได้ดำเนินการตามมาตรฐานสากล เช่น หลักปฏิบัติของเครือข่ายตรวจสอบข้อเท็จจริงนานาชาติ (International Fact-Checking Network-IFCN)

ถึงแม้ว่าศูนย์ฯ AFNC จะอ้างว่ามีความเป็นกลางและตรวจสอบข้อมูลจากทุกฝ่าย แต่ข้อมูลบ่งชี้ว่ากระบวนการตรวจสอบข้อเท็จจริงมีความไม่สมส่วนในหมวดนโยบายของรัฐบาล โดยโพสต์แก้ข่าวปลอมมากกว่าร้อยละ 80 ที่เผยแพร่โดยศูนย์ฯ AFNC มีใจความสำคัญในการปกป้องจุดยืนของรัฐบาล¹⁹ ซึ่งทำให้สื่อหรือเนื้อหาที่วิจารณ์หรือตั้งคำถามเกี่ยวกับนโยบายภาครัฐ กลายเป็นข่าวปลอมและ/หรือข้อมูลบิดเบือนไปโดยปริยาย ในระหว่างปี พ.ศ. 2563 ถึง พ.ศ. 2564

¹⁹ Schuldt, L. (2021). Official Truths in a War on Fake News: Governmental Fact-Checking in Malaysia, Singapore, and Thailand. *Journal of Current Southeast Asian Affairs*, 40(2), 340-371.

การทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดระหว่างศูนย์ฯ AFNC และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ส่งผลให้มีการรายงานเคสข่าวปลอมถึง 293 กรณี และมีผู้ถูกดำเนินคดีถึง 116 คน²⁰

นอกจากนี้ รัฐบาลก็ยังเป็นผู้เผยแพร่ข้อมูลบิดเบือนเสียเอง ในระหว่างปี พ.ศ. 2563 ถึง พ.ศ. 2565 เอกสารลับที่หลุดออกมาเปิดเผยว่ากองทัพไทยได้เกณฑ์บุคลากรมากถึง 17,000 คน ในการเผยแพร่ข้อมูลเท็จบนโลกออนไลน์เพื่อสร้างความนิยมต่อรัฐบาลหรือโฆษณาชวนเชื่อ ในขณะเดียวกัน ก็โจมตีผู้วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลและนักปกป้องสิทธิมนุษยชนเพื่อทำลายความน่าเชื่อถือ²¹ นักเคลื่อนไหวด้านสิทธิที่ตกเป็นเป้าหมายของปฏิบัติการข้อมูลข่าวสาร (Information Operation: IO) ได้แก่ อังคณา นีละไพจิตร และอัญชญา หิมมิหะนะ ซึ่งได้ทำการวิพากษ์วิจารณ์การปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมต่อชาวมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย²²

ปฏิบัติการข้อมูลข่าวสารที่ดำเนินการอย่างเป็นระบบนี้ได้ทำให้ผู้ใช้บริการแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียต่าง ๆ ดำเนินการระงับบัญชีผู้ใช้ที่มีความเชื่อมโยงกับกองทัพไทย ในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2563 Twitter ได้ปิดบัญชีที่ต้องสงสัย ไปถึง 926 บัญชี²³ ไม่นานหลังจากนั้น Facebook ก็ได้ระงับบัญชีจำนวน 185 บัญชี ในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2564²⁴

ข้อเสนอแนะจากองค์กรเอ็นเจมีเดีย

- ลดความเป็นราชการและเพิ่มความเป็นกลางของศูนย์ประสานงานและแก้ไขปัญหข่าวปลอม ด้วยการโอนย้ายหน่วยงานไปอยู่ภายใต้องค์กรสาธารณะที่มีความเชี่ยวชาญพิเศษในด้านสื่อและข้อมูลข่าวสาร เช่น กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ ซึ่งเน้นเรื่องการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อ

²⁰ MCOT. "The Ministry of Digital Economy and Society Reveals the Number of Fake News Prosecution Cases in 2020-21." December 9, 2022. <https://www.mcot.net/view/u5iAuRrB>.

²¹ Prachatai English. n.d. "PM Involvement in 'Information Operations' Raised in No-Confidence." <https://prachatai.com/english/node/9435>.

²² "[Thailand] Angkhana Neelapaijit and Anchana Heemmina File Civil Case against PM's Office and Royal Thai Army for Their Involvement in a Disinformation and Smear Campaign", Protection International, November 16, 2020, <https://www.protectioninternational.org/en/news/thailand-angkhana-neelapaijit-and-anchana-heemmina-file-civil-case-against-pms-office-and-royal>

²³ Twitter. n.d. "Disclosing Networks to Our State-Linked Information Operations Archive." https://blog.twitter.com/en_us/topics/company/2020/disclosing-removed-networks-to-our-archive-of-state-linked-information.

²⁴ "185 Accounts Related to Thai Military Information Operation Removed." n.d. Prachatai English. <https://prachatai.com/english/node/9101>.

- นำหลักปฏิบัติสากลในการตรวจสอบข้อเท็จจริงมาปรับใช้กับศูนย์ประสานงานและแก้ไขปัญหาลอสม อากิ หลักปฏิบัติของเครือข่ายตรวจสอบข้อเท็จจริงนานาชาติ (International Fact-Checking Network – IFCN) หรือ มาตรฐานสำหรับองค์กรตรวจสอบข้อเท็จจริงอิสระของยุโรป (European Code of Standards for Independent Fact-Checking Organisations.)
- ให้ความสำคัญต่อการกำจัดเนื้อหาที่เป็นเท็จ การเผยแพร่ข้อมูลที่ถูกต้อง และการออกแถลงการณ์ต่อสาธารณะ มากกว่าที่จะมุ่งเน้นไปที่การดำเนินคดีทางอาญาในการแก้ไขปัญหาลอสม
- ยุติปฏิบัติการการด้านข้อมูลข่าวสารโดยรัฐต่อผู้เห็นต่างทางการเมือง นักกิจกรรมทางสังคม และนักปกป้องสิทธิมนุษยชน

EngageMedia.org

**/Thailand-Digital-Rights-Agenda-
Political-Parties/TH**

